

**FUNDAȚIA UNIVERSITARĂ A
MĂRII NEGRE
SUB EGIDA ACADEMIEI ROMÂNE**

Republica Moldova – eșecul unui model economic

**Autor: Petrișor Peiu
Policy Memo Nr. 11
Aprilie 2015**

Caracteristici esențiale

În 2014, Republica Moldova a avut un PIB de 111 miliarde lei la un curs mediu (BNM) de 14,03 MDL/USD, adică aproximativ 7,9 miliarde USD

Compoziția PIB:

- 13% și 12% contribuția industriei, respectiv a agriculturii;
- 3,5% contribuția construcțiilor;
- 13,5% contribuția comerțului;
- 10% contribuția transporturilor și telecomunicațiilor;
- 32 % alte servicii;
- 16% impozite.

Consumul final se ridică la 123 miliarde lei, din care 100 miliarde lei reprezintă consumul gospodăriilor.

Modelul economic al României

Spre **comparație**, structura PIB-ului României este următoarea:

- 30% ponderea industriei;
- 6% ponderea agriculturii, silviculturii și pescuitului;
- 8,5% ponderea construcțiilor;
- 15,5% ponderea comerțului;
- 13% ponderea transporturilor și ITC (aproape 7%);
- 15% alte servicii și administrația;
- 12% ponderea impozitelor.

Modelul economic al Italiei

- Italia este țara care reflectă cel mai bine mediile statistice ale UE; din acest motiv este bine să vedem **compoziția** PIB-ului în această țară:
- Puțin peste 2% agricultura, silvicultura și piscicultura;
- 27% industria;
- 5% construcțiile;
- 25% comerțul, turismul, transporturile și comunicațiile;
- 20% impozitele;
- 21% alte servicii și administrația.

Modelul economic al Republicii Moldova

- Discrepanțele majore între structura economiei Republicii Moldova și cea a unui stat UE sunt următoarele:
- Ponderea mare a agriculturii în PIB (a 8-a parte) și de 6-7 ori mai mult decât media europeană, în condițiile în care agricultura are valoarea adăugată relativă cea mai scăzută;
- Ponderea mică (cam de 3 ori mai mică) a industriei în PIB, în condițiile în care Republica Moldova are un deficit uriaș al comerțului exterior;
- Ponderea mică (de 2-3 ori mai mică) a ponderii sectorului ITC în PIB, acesta fiind sectorul cu cea mai mare valoare adăugată relativă;
- Subdezvoltarea sectorului bancar–financiar (pondere de 5 ori mai mică în PIB);
- **Ponderea nefiresc de mare a administrației în PIB (peste 20%), nemaîntâlnită în Europa!**

Modelul economic al Republicii Moldova – comerțul exterior

- Exportul Republicii Moldova în 2014 a fost de 47 miliarde MDL, iar importul de 88 miliarde MDL, rezultând un **deficit comercial de 41 miliarde MDL, adică 37% din PIB!!!**
- Spre comparație, **deficitul comercial al României pe 2014 a fost aprox. 3,3% din PIB, adică de 10 ori mai puțin!!!**
- In primele 2 luni (ultimele raportate) ale 2015, Republica a exportat in valoare de 360 milioane USD si a importat in valoare de 735 milioane USD, rezultand un deficit comercial de 375 milioane USD.

Modelul economic al Republicii Moldova – comerțul exterior

Structura exporturilor după țara de destinație:

- România (18.6%)
- Rusia (18.1%)
- Italia (10.4%)
- Germania (5.9%)
- Belarus (5.8%)
- Ucraina (4.7%)
- Regatul Unit (4.6%)
- Turcia (4.5%)
- Celelalte state (27.4%)

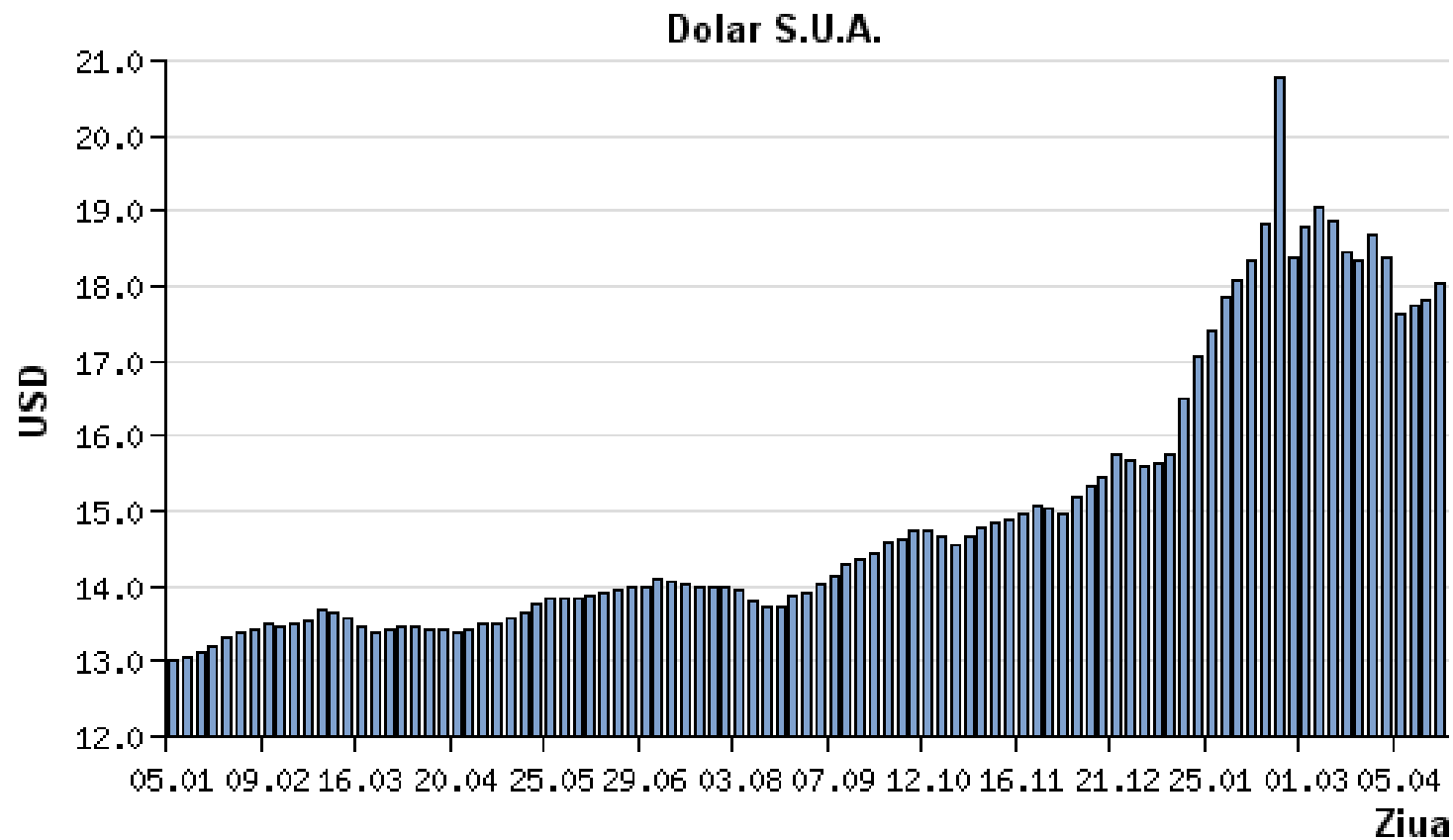
Modelul economic al Republicii Moldova – comerțul exterior

Structura importurilor după țara de origine:

- România (15.1%)
- Rusia (13.5%)
- Ucraina (10.3%)
- China (9.0%)
- Germania (8.0%)
- Italia (6.6%)
- Turcia (5.7%)
- Polonia (2.9%)
- Celelalte state (28.9%)

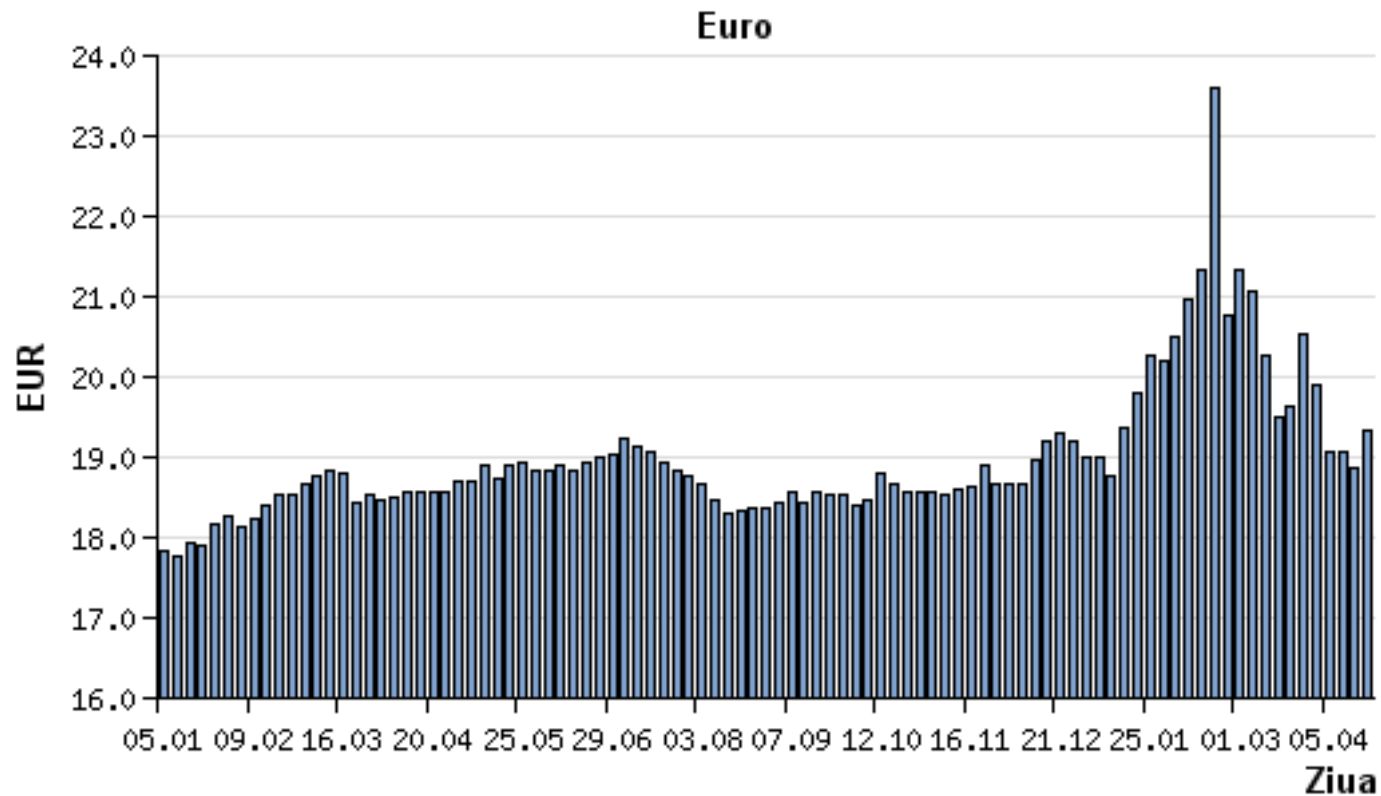
Modelul economic al Republicii Moldova – cursul de schimb

- Evoluția cursului de schimb USD/MDL

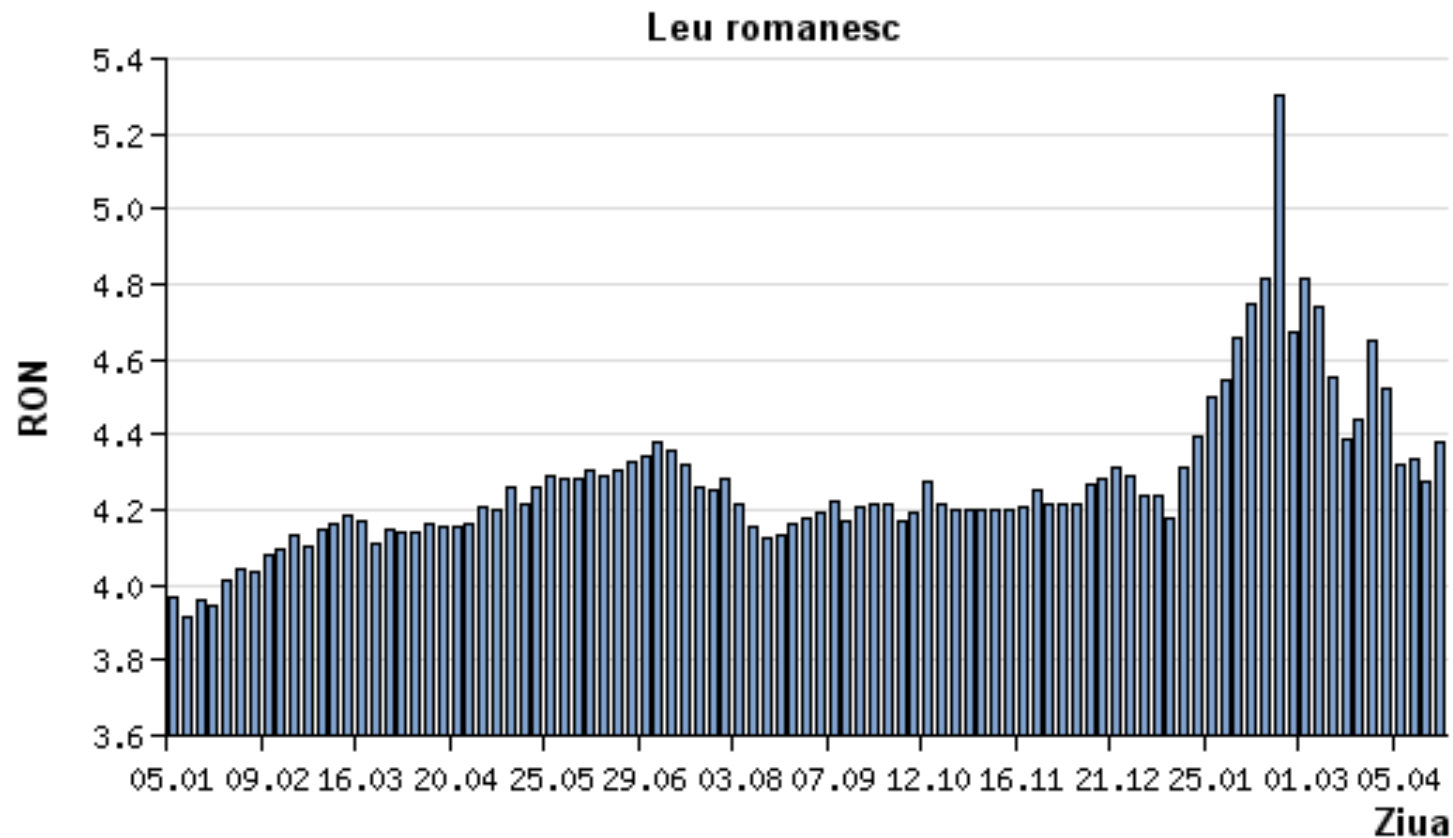
Modelul economic al Republicii Moldova – cursul de schimb

- Evoluția cursului de schimb EUR/MDL:

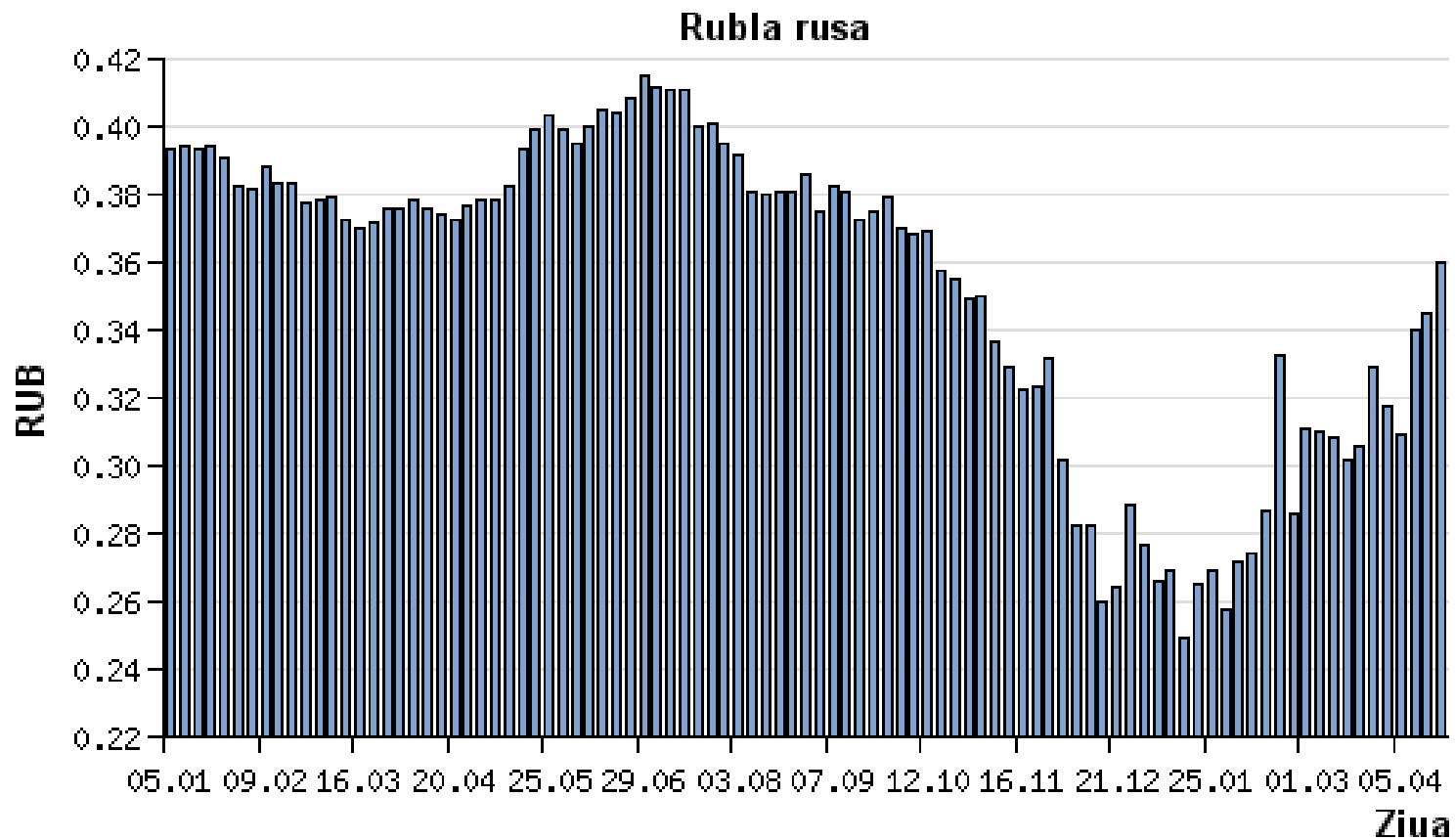
Modelul economic al Republicii Moldova – cursul de schimb

- Evoluția cursului de schimb RON/MDL:

Modelul economic al Republicii Moldova – cursul de schimb

- Evoluția cursului de schimb RUB/MDL:

Modelul economic al Republicii Moldova – cursul de schimb

Cursuri medii de schimb 2015:

- USD/MDL- 17,96
- EUR/MDL- 20,11
- RON/MDL- 4,52
- RUB/MDL- 0,29
- Cu alte cuvinte, moneda MDL s-a depreciat cu 28% față de USD în comparație cu media anului 2014, cu 8% față de EUR, cu 8% față de RON și s-a apreciat cu 22% față de RUB.
- **Rata de bază a dobânzii BNM** (aplicată principalelor operațiuni de politică monetară pe termen scurt) a fost **majorată pe 26 februarie 2015 la 13,5% de la 6,5% în decembrie** – adică **s-a dublat !!!**

Modelul economic al Republicii Moldova – remiterile (transferul de bani) din străinătate

- Statisticile oficiale indică peste 750 000 de cetățeni aflați la muncă în străinătate;
- În 2014 volumul remiterilor a fost de 1,612 miliarde USD, aprox. **20% din PIB-ul statului**;
- Peste 60% provin din remiterile din Federația Rusă;
- **În trimestrul IV al anului 2014 s-a consemnat o reducere cu 20% a remiterilor față de același trimestru 2013**; scăderea remiterilor a accelerat în decembrie (30%);
- **În ianuarie 2015 a continuat scăderea veniturilor din remiteri din străinătate: - 25% față de ianuarie 2014**, sau 68,6 milioane USD față de 91,3 milioane USD;
- Ponderea RUB a scăzut cu 11% la 22% din totalul remiterilor, iar ponderea USD a crescut cu 20% până la 46,5% din totalul remiterilor.

Modelul economic al Republicii Moldova – criza din sistemul bancar

Extrase din raportul Iurie Chirinciuc privind situația de la Banca de Economii, Banca Socială și Unibank

- 1. La 16 aprilie 2014, președintele N. Timofti este informat despre constatările experților străini (experții FMI), referitoare la problemele din sistemul financiar-bancar din Republica Moldova.*
- 2. Întreprinderi de stat au contracte de credit și astfel sunt în pericol de preluare. Este vorba de întreprinderi precum: Calea Ferată, Cricova, Aroma, Apă-Canal, etc;*
- 3. În data de 13 ianuarie 2015, Iurie Leancă este informat despre etapele schemei operațiunilor de devalizare a celor trei bănci. Astfel, mai întâi are loc Plasarea mijloacelor de la cele 3 bănci în instituțiile financiare din Federația Rusă, după care are loc retragerea și/sau transferarea tuturor plasamentelor din Federația Rusă în Banca Socială, spre care doar plasamentele BEM au constituit 10,8 miliarde. Ulterior, în zilele de 25-26 noiembrie 2014, se acordă creditele în sumă de 13,6 miliarde lei de către președintele interimar N. Rahuba, către companiile afiliate lui Ilan Șor: Danmira SRL, Davena- Com SRL, Voximar-Com SRL, Contrade și Caritas Group. BNM nu a intervenit pentru a stopa plasamentele interbancare din 25-26 noiembrie pe motiv că începând cu 25.11.2014, Banca Socială a încetat raportarea zilnică;*

Modelul economic al Republicii Moldova – criza din sistemul bancar

4. *Imediat după acordarea creditelor, creanțele companiilor menționate au fost cesionate către firma off-shore „Fortuna United LP” (din Marea Britanie). Ulterior, sumele creditate au fost transferate integral către jurisdicții off-shore. Iar pentru a șterge urmele, are loc incendierea coletului cu documente financiar – bancare (dosare de creditare și contractele de credit și alte acte cu privire la plasamentele către Federația Rusă), aflat în automobilul companiei ”Klassica Force” (compania lui Ilan Shor);*
5. *În urma acestor scheme, prejudiciul posibil pentru BEM, Banca Socială și Unibank se ridică la valoarea de 17.6 miliarde lei;*
6. *Consiliului de administrare al BNM din 27 noiembrie 2014, aprobă decizia de acordare a creditului de urgență pentru BEM (5,273 miliarde), Banca Socială (2,8 miliarde) și Unibank (1,353 miliarde). Această decizie a fost luată în temeiul procesului verbal nr 2/2014 din 7 noiembrie al Comitetului Național de Stabilitate Financiară și în baza Hotărârii Guvernului secrete din 13 noiembrie 2014;*

Modelul economic al Republicii Moldova – criza din sistemul bancar

Sinteza evenimentelor de la BEM în noiembrie 2014 se prezintă în felul următor:

- 7.11.2014 - Ședința secretă a CNSF unde se decide alocare unui credit garantat de stat pentru BEM, BS și Unibank;*
- 13.11.2014 - Guvernul Leancă adoptă HG nr. 938-11 ss (conform legii cu privire la secretul de stat aceasta HG a fost secretizata pentru 25 ani) prin care inisterul Finanțelor garantează cu obligațiuni emise pentru 4 luni un credit de 9,434 miliarde lei;*
- Pe 25 și 26 noiembrie 2014 - BEM, BS și Unibank alocă credite în valoare de 13,6 miliarde lei;*
- 27.11.2014 - CSJ emite hotărârea prin care statul reîntră în posesia a 56,1 % din acțiuni și trebuie să restituie suma de 80.2 milioane lei;*
- 27.11.2014 - Consiliul BNM ia decizia de acordare a creditului de urgență;*
- 27.11.2014 - Arde mașina care transporta documentele aferente creditelor din 25-26 noiembrie 2014.*

Modelul economic al Republicii Moldova – criza din sistemul bancar

*Soluțiile posibile pentru cele 3 bănci acestea sunt fie recapitalizarea
fie lichidarea:*

BEM :

- 1. Recapitalizarea ar trebui făcută în sumă de 12,5 miliarde lei*
- 2. Lichidarea ar avea un cost de 10.5 miliarde lei*

Banca Socială

- 1. Recapitalizarea în sumă de 18 miliarde*
- 2. Lichidarea 3 miliarde*

Unibank

- 1. Recapitalizarea – 2,6 miliarde*
- 2. Lichidarea 2,4 miliarde*

Economia Republicii Moldova – premisele crizei

- Republica Moldova are o economie diferită structural de modelul european;
- Vulnerabilitatea majoră este reprezentată de nivelul uriaș al deficitului comerciale (aprox. 40% din PIB);
- Dependența exagerată de remiterile de bani din străinătate (peste 20% din PIB);
- Dependența exagerată de comerțul exterior cu doar 2 state: România și Federația Rusă;
- Nivel uriaș, de aprox. 1 miliard USD, al activelor toxice din sistemul bancar.

Economia Republicii Moldova – detonarea crizei

- **Criza economică din spațiul Federației Ruse** (cauzată de sancțiunile internaționale și de prăbușirea prețului țițeiului) a declanșat griparea economiei Republicii Moldova;
- **Variațiile (în dinte de fierăstrău) monedei locale** au golit piața de lichidități și au **dublat dobânda de referință** a BNM;
- **Criza politică s-a instalat pentru mult timp la Chișinău**: un guvern minoritar și nesigur;
- **Uniunea Europeană a decis stoparea extinderii**, singurul proces politic în acest sens se desfășoară în Balcanii de Vest;
- **Populația începe să aibă înclinații mai degrabă pro-Uniunea Economică Euroasiatică!**

Prognoze ale evoluției economice în anul 2015

- „Declinul economic în Federația Rusă a afectat remiterile spre Republica Moldova și veniturile publice. Anticipăm că dezvoltarea economică în Republica Moldova va rezulta într-o **recesiune de 2 procente** în anul 2015”, a spus Ruslan Piontkivsky, economist superior al Băncii Mondiale pentru Republica Moldova;
- **Economia moldovenească se va contracta cu 1 la sută în 2015**, comparativ cu anul precedent, a estimat Fondul Monetar Internațional (FMI) în raportul World Economic Outlook;
- **BERD estimează o scădere economică de până în jumătate de procent;**
- Ministerul Economiei prognozează o **scădere a economiei în anul 2015 cu 1 la sută;**
- **Analiștii băncilor estimează pentru 2015 recesiune între 0,2% (varianta optimistă) și 1,8% (varianta pesimistă);**

Factori agravanți ai crizei din Republica Moldova

- **BNM promovează o politică monetară pro-ciclică.** Urmărind strategia de țintire a inflației, aceasta a înăsprit (a dublat dobânzile) politica monetară cu scopul de a atenua presiunile inflaționiste, dar aceasta **va inhiba creditarea;**
- Instituirea administrării speciale la Banca de Economii, Banca Socială și Unibank, creditarea acestor bănci sau activitatea comisiei parlamentare au fost acțiuni întârziate și au avut doar rol de atenuare a efectelor tranzacțiilor frauduloase. Deși dispuneau de instrumentele necesare, instituțiile publice nu le-au utilizat pentru a contracara realizarea operațiunilor obscure, ceea ce **va afecta pe termen lung credibilitatea generală a sistemului bancar și de supraveghere;**
- Aprox. **80% din sistemul bancar este deținut de entități netrasparente din Federația Rusă,** ceea ce va mări presiunea pe lichidități;
- **Rata anuală a inflației va depăși probabil pragul psihologic de 10%;**
- **Consolidarea securității economice și financiare este imposibilă fără un acord cu FMI, dar acesta va genera tensiuni sociale suplimentare;**

Bugetul de stat pe anul 2015 – un răspuns politicianist la provocările crizei

Ipotezele bugetului de stat:

- Scădere economică de 1%
- Rata anuală a inflației de 6,45%;
- Curs mediu de schimb: USD/MDL :19,3;
- Venituri totale: 30 miliarde MDL;
- Cheltuieli totale: 34 miliarde MDL;
- Deficit bugetar: aprox. 4 miliarde MDL;
- Transferuri de 4,4 miliarde MDL către bugetul asigurărilor sociale;
- Transferuri de 2,4 miliarde MDL către bugetul asigurărilor obligatorii de asistență medicală;
- Transferuri de 7,4 miliarde MDL către bugetele unităților administrativ-teritoriale.

Bugetul de stat pe anul 2015 – un răspuns politicianist la provocările crizei

Principalele evoluții în dinamica fiscală prevăzute prin legea bugetului de stat:

- **Veniturile din impozitul pe venit cresc** de la 2,6 miliarde lei la 3,7 miliarde lei (ca pondere de la 9,5% la 12,25%), adică **cu 42%!!!**
- **Veniturile din TVA cresc** de la 12,8 miliarde lei la 15,3 miliarde lei (ca pondere de la 46% la peste 50%), adică **cu aproape 20%!!!**
- Veniturile din accize cresc de la 3,4 miliarde lei la aproape 4 miliarde lei (mai ales cele la carburanți și la tutun);
- Veniturile din taxe rutiere cresc de la 300 milioane lei la 380 milioane lei;
- **Soldul profitului net BNM crește de la 125 milioane la 900 milioane lei;**
- **Granturile, cele externe desigur, sunt prevăzute a scădea de la 3,9 miliarde lei la 2,7 miliarde lei !!!**
- Scad ușor toate cheltuielile cu autoritățile (inclusiv legislative și executive);
- Cresc ușor cheltuielile pentru justiție, apărare națională și ordine publică;
- **Cresc de la 3,4 la 8,2 miliarde lei cheltuielile cu educația (se dublează ponderea în PIB) datorită transferurilor la bugetele locale;**
- Scad la jumătate alocările pentru mediu și scad ușor cele pentru transporturi;
- **Se dublează serviciul datoriei externe,** până la 1,6 miliarde lei.

Principalele modificări la legea bugetului de stat pe 2015

- Toate veniturile obținute în străinătate, inclusiv cele salariale, vor fi impozitate;
- Excluderea indemnizațiilor de concediere din sursele de venit neimpozabile;
- Permitea deductibilității cheltuielilor doar pentru un singur autoturism pentru fiecare subdiviziune a agentului economic, inclusiv sediul central al acestuia;
- Deducerea reziduurilor, deșeurilor și perisabilității naturale se va permite în limitele aprobate de autoritățile de specialitate ale administrației publice centrale;
- Introducerea obligativității raportării de către intermediarii imobiliari la organele fiscale informației privind contractele încheiate de chirie efectuate între personale fizice;
- Deducerea cheltuielilor anuale suportate de către angajator pentru primele de asigurare facultativă de asistență medicală ale angajatului, în mărime de până la 50% din prima de asigurare obligatorie de asistență medicală;
- Scutirea instituțiilor private de impozitul de venit din activitățile educaționale.

Finanțatori internaționali și donatori

- **Jumătate din împrumuturile acordate Republicii Moldova vor veni de la Banca Mondială**, care prin intermediul **Agenției Internaționale de Dezvoltare** (AID), va acorda finanțare sub formă de împrumuturi în valoare totală de 1767,3 mil. lei (echivalentul a 91,6 mil. dolari SUA), inclusiv 11,8% vor fi destinate realizării proiectelor finanțate din surse externe, iar 37,2% vor fi destinate susținerii bugetului;
- **Banca Mondială** va fi unicul creditor care va acorda finanțare sub formă de împrumuturi de stat externe pentru susținerea bugetului;
- **Guvernul Japoniei** va acorda în anul 2015 un volum de 794,3 mil. lei (echivalentul a 41,2 mil. dolari SUA), ceea ce reprezintă o pondere de 22,1%, urmat de către **Banca Europeană de Investiții**, care va acorda finanțare în valoare de 426,3 mil. lei (echivalentul a 22,1 mil. dolari SUA), ceea ce reprezintă o pondere de 11,8% și de către **Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare**, care va acorda finanțare în sumă de 285,8 mil. lei (echivalentul a 14,8 mil. dolari SUA), ceea ce reprezintă o pondere de 7,9% din totalul intrărilor de împrumuturi de stat externe;

Finanțatori internaționali și donatori

- **Donatorul principal al Guvernului Republicii Moldova va fi Guvernul SUA.** Astfel, din contul grantului contractat în anul 2010 vor fi valorificate mijloace financiare pentru realizarea proiectelor finanțate din surse externe în sumă totală de 1396,4 mil. lei (echivalentul a 72,4 mil. dolari SUA), ceea ce reprezintă **o pondere de 50,9%** din totalul intrărilor de granturi externe;
- Un alt donator important rămâne **Comisia Europeană**, din contul căreia vor fi valorificate mijloace financiare în sumă totală de 1 086,7 mil. lei (echivalentul a 56,3 mil. dolari SUA) ceea ce **reprezintă o pondere de 39,6%** din totalul intrărilor de granturi externe, inclusiv 29,8% vor fi destinate pentru susținerea bugetului, iar 9,8% vor fi destinate realizării proiectelor finanțate din surse externe;
- **Banca Mondială** va acorda granturi pentru realizarea proiectelor finanțate din surse externe în valoare de 78,5 mil. lei (echivalentul a 4,1 mil. dolari SUA) ceea ce reprezintă **o pondere de 2,9%** din suma totală a granturilor externe.

Concluzii

- **Anul 2015 va aduce cu certitudine recesiune** în Republica Moldova;
- **Populația va resimți o amplitudine mult mai mare a recesiunii** decât datele statistice oficiale, datorită fluctuațiilor mari ale cursului de schimb;
- **Bugetul de stat a fost adoptat printr-o procedură netransparentă care indică neîndeplinirea criteriilor de la Copenhaga;**
- Prognoza realizării veniturilor bugetare este cel puțin hazardată;
- **Lipsa unui acord cu FMI închide orice posibilitate de finanțare externă a deficitelor;**
- **Criza care se instalează acum este una pe termen lung** care va fi amplificată de criza politică prelungită previzibilă.

Conținutul acestui raport nu reprezintă în mod necesar poziția oficială a Academiei Române. Opiniile exprimate nu implică automat poziția tuturor experților FUMN sau a altor instituții și organizații partenere FUMN.

© Preluarea și reproducerea textului din raport nu se poate face fără acordul

Fundației Universitare a Mării Negre

(<http://fumn.eu/>)

Copertă: *via Ziare.com*

© FUMN aprilie 2015

Fundația Universitară a Mării Negre

Casa Academiei Române, Calea 13 Septembrie nr. 13, aripa
de est, Etaj 7, București – 5, 761172

E-mail: office@fumn.eu

Tel. +4 031 405 25 42

+4 0755 087 185

Pentru mai multe detalii despre FUMN vizitați pagina

<http://fumn.eu/>